

Asia: VN/698/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja eräiden työttömyysetuuden saamisen edellytysten uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleistä lausuttavaa esitetyistä muutoksista?

Esitetyn muutoksen perusviesti on myönteinen ja selkeä. Se lisää ja kannustaa työnhakija-asiakasta aktiiviseen työnhakuun, mikä on myös asiakkaan velvollisuus työttömyysturvan saannin edellytyksenä. Muutoksen tarkoituksena on myös tehdä parannuksia asiakkaan saaman palvelun määrään ja laatuun. Esitetty toteuttamismalli on kuitenkin monimutkainen ja tulkinnanvarainen sekä virkailijan että asiakkaan näkökulmasta. Tulkinnanvaraisuudesta voi seurata, että lain sallimista poikkeuksista tulee valtavirtaa. Esityksessä korostuu asiakasprosessi, kun ennemminkin keskiössä tulisi olla asiakkaiden eteneminen työhön ja koulutukseen. Mallin toteutumisen vaatima seuranta tulee olemaan haastavaa. Selkeään viestintään tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Lausuttavaa vaikutusten arvioinnista; taloudelliset vaikutukset?

-

Lausuttavaa vaikutusten arvioinnista; vaikutukset viranomaisten toimintaan (ml. resursseja koskevat asiat)?

Onnistuakseen esitetyn mallin toteuttaminen vaatii riittävät asiantuntijaresurssit suhteessa asiakasmääriin. Resurssien taso voisi olla sama kuin verrokkimaissa. Heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien asiakkaiden osalta viranomaisresurssit tulisi huomioida kokonaisuudessaan.

Palveluintegraatiota tarvitsevien asiakkaiden ohjautuminen työhön tai koulutukseen ei etene, jos tarvittavia sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluja ei ole resursoitu riittävästi. Harkittavaksi tulisi ottaa kannattaisiko tulevaisuudessa em. asiakasryhmän palvelujen toteuttaminen irrottaa erillispalveluksi, jota maakunnat järjestäisivät/tuottaisivat jatkossa.

Uudistuksella halutaan varmistaa, että työnhakija-asiakkaat saavat yksilöllistä ja laadukasta työvoimapalvelua. Riittävän määrällisen asiantuntijaresurssin lisäksi tulee kiinnittää huomiota henkilöstön osaamisen tasoon ja kehittämiseen. Osaamisen varmistamiseen tulee varautua jo ennen mallin toimeenpanon aloittamista. Asiantuntijoilta vaadittava osaamiskenttä tulee olemaan hyvin laaja.

Uudessa mallissa korostuvat eri prosessin vaiheisiin liittyvät tarkastamiset, seurannat ja määräaikojen laskemiset. Millaiseen asiantuntijantyön tekemisen rooliin tämä johtaa? Pelkona on, että työ keskittyy prosessin toteuttamiseen yksilöllisen ohjaustyön ja tuen kustannuksella. Tämän vuoksi teknisten ratkaisujen tulee tukea hyvin em. prosessin toteutumiseen liittyvien asioiden seurantaa.

Esityksessä ei ole huomioitu TE-toimistojen psykologien työpanosta, joka tulisi huomioida asiakkaan työnhakukeskusteluiden toteuttamisessa.

Lausuttavaa vaikutusten arvioinnista; vaikutukset työllisyyteen?

Mallilla on oletettavasti myönteiset vaikutukset työllisyyteen. Esityksessä tulisi kuitenkin huomioida alueelliset erot. Suomessa on erilaisia työmarkkina-alueita ja avointen työpaikkojen määrä voi vaihdella suurestikin. TE-toimistoissa ja ELY-keskuksissa tehdään paljon työtä sen eteen, jotta työnantajat saisivat osaavaa työvoimaa. Tukeeko esitetty malli tätä tavoitetta? Työvoimakoulutuksen tarkoituksena on kouluttaa työnantajille osaavaa työvoimaa työvoimapula aloille. Esityksen mukaan koulutuksessa oleva velvoitetaan hakemaan aktiivisesti työtä koko koulutuksessa olo ajan. Tämä voi johtaa opintojen keskeytymiseen ja siihen, että tavoiteltua osaamistasoa ei saavuteta. Lisäksi työnvälityksen rooli jää epäselväksi ja mikä asema työtarjouksilla tulee olemaan.

Lausuttavaa vaikutusten arvioinnista; muut vaikutukset?

Onko esityksen yhteydessä arvioitu vaikutuksia sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalvelujen käyttöön?

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; yleistä lausuttavaa työnhakijan palveluprosessista?

Asiakasprosessin ja siihen sisältyvien työnhakukeskustelujen tulisi yhdistyä luonnollisesti myös muiden toimijoiden tekemiin haastatteluihin ja suunnitelmiin. Tämä tulee kyseeseen mm. hankituissa ostopalveluissa tai sosiaalityön tai Kelan kuntoutuksen sisältyessä asiakkaan palveluprosessiin. Nykymallissa asiakkaan palveluprosessivastuu voi painottua eri toimijoiden välillä asiakkaan tilanteen mukaan. Tämä tulisi huomioida työnhakukeskustelujen toteutumisessa myös uudessa mallissa. Eri toimijoiden työpanokset tulisi käyttää järkevästi ja tehokkaasti asiakkaan tilanteen eteenpäin viemiseksi niin, että päällekkäistä työtä ei synny.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa osa-aikaista työtä tekevien palveluprosessista?

-

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa koulutuksessa olevien palveluprosessista?

Esityksessä työttömyysuhan alaisen henkilön määritelmä tarkennetaan, jolloin henkilö on työttömyysuhan alainen, jos hän on vaarassa jäädä työttömäksi kahden viikon kuluessa. Tarkennuksesta seuraa se, että jonkin verran työvoimakoulutuksen potentiaalisista hakijoista rajautuu pois. Näemme tämän heikennyksenä nykytilanteeseen, koska työelämän muutos edellyttäisi pikemminkin joustavampaa mahdollisuutta kouluttautua uusiin tehtäviin ammateista, joissa työvoiman tarve on supistuva.

Asiakkaan työnhakukeskustelu tulee järjestää kuukautta ennen työn, koulutuksen, työkokeilun tai kuntoutuksen päättymistä. Kuntoutuksen osalta tulisi määritellä tarkemmin mitä kuntoutusta tässä tarkoitetaan. Julkiseen työvoima- ja yrityspalvelulakiin ei sisälly kuntoutuspalveluja, vaan julkisia työvoima- ja yrityspalveluja voidaan tarjota ammatillisena kuntoutuksena asiakkaille, joilla on lääkärin asianmukaisesti toteama vamma tai sairaus, joka vähentää mahdollisuuksia saada työtä. Muiden tahojen tarjoamia työkyvyn selvittämiseen ja tukemiseen liittyviä kuntoutuspalveluja ovat lääkinnällinen, sosiaalinen ja ammatillinen kuntoutus. On huomioitava, että kuntoutukseen osallistuvat asiakkaat ovat samanaikaisesti myös TE-toimiston asiakkaina. Tulisi selvittää kuinka tieto kulkee eri viranomaisten välillä kuntoutuksen aikana, jotta TE-palvelut voidaan tarjota asiakkaalle oikea-aikaisina.

Työnhakukeskustelut tulee järjestää lähtökohtaisesti kaikille asiakkaille, jotka ovat yli kuukauden kestävässä työllistymistä edistävässä palvelussa. Yhden kuukauden aikajänne voi olla liian lyhyt tarkoituksenmukaisen toiminnan kannalta. Työnhakukeskustelun pitäisi kytkeytyä asiakkaan palvelutarpeeseen ja olla siten merkityksellinen asiakkaalle enemmänkin kuin, että niitä tehdään systemaattisesti kaikille asiakkaille.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa muistutuksesta?

Muistutusten tekemiseen tulee rakentaa toimiva automatiikka. Muistutusten määrä tulee olemaan suuri eikä se voi olla ihmiseen sitoutuva toiminto. Muistutustoiminnon tulee toimia niin, että se edistää asiakkaan tilannetta ja minimoi mahdolliset negatiiviset seuraukset. Nykyaikaiset välineet tulee hyödyntää mahdollisimman hyvin, mutta täytyy myös huomioida, että kaikilla asiakkailla ei ole puhelinta tai sähköpostiosoitetta.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; yleistä lausuttavaa työnhakuvelvollisuudesta?

Hallituksen esityksen yhteydessä olisi hyvä pohtia niin sanotuilla nollatuntisopimuksella työskentelevien asiakkaiden tilannetta suhteessa työnhakuvelvollisuuteen.

Asiakkaiden yhdenvertaisuuden toteutumisen näkökulmasta työmarkkinatilanteen määrittely yksittäisen virkailijan tekemänä on haasteellista.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa osa-aikaista työtä tekevien työnhakuvelvollisuudesta?

-

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa koulutuksessa olevien työnhakuvelvollisuudesta?

Työvoimakoulutuksen tehtävänä on turvata osaavan työvoiman saatavuus yrityksille ja muille työnantajille. On tarkoituksenmukaista, että hankitut ja aloitetut koulutukset saadaan suoritettua loppuun. Katsomme, että toimivien työmarkkinoiden kannalta on vaikuttavampaa, jos työnhakuvelvollisuus painottuisi koulutuksen loppuun, jolloin myös henkilön osaaminen olisi jo paremmalla tasolla. On myös aloja, kuten lähihoitajakoulutus, joilla opiskelevat eivät ole valmiita siirtymään työhön opintojen alkuvaiheessa. Opintojen loppuvaiheeseen painottuva työnhakuvelvollisuus ja työpaikan saaminen tukee myös parhaimmillaan koulutuksen tavoitteiden saavuttamista ja luonnollisesti parantaa työllistymistuloksia.

Harkittavaksi kannattaa ottaa, minkä tyyppisen koulutuksen kohdalla työnhakuvelvollisuus koskisi koko koulutuksessa olo aikaa kuten täydennyskoulutuksen.

Osalla asiakkaista osaamisen kehittäminen on ensisijaista, jotta heidän työhön etenemisensä on yleensä mahdollista. Tämän vuoksi jatkuva työnhakuvelvoite ei voi olla etusijalla kaikissa asiakastilanteissa.

Esityksessä todetaan, että työttömyysetuutta maksetaan lähtökohtaisesti vain sellaisten opintojen ajalta, joiden on tarkoitus tukea nopeaa työllistymistä. Miten perusteltua on sitoa työttömyysetuuden maksaminen vain nopeaan työllistymiseen? Mitä vaikutuksia tällä voi olla työnhakijan motivaatiolle kehittää omaa osaamistaan ja siten parantaa työllistymistään, jos mahdollisuus työvoimaetuudella kouluttautumiselle pitempiketoisimmista koulutuksista poistetaan?

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa työnhakuvelvollisuuden asettamatta jättämisestä?

Työnhakuvelvollisuuden asettaminen pohjautuen luotettavana pidettävään lääketieteelliseen arvioon on vallitsevan tilanteen vuoksi ongelmallista. Asiakkailla on hyvin vähän lääkärintodistuksia työkyvystään. Lakisäätteiset työttömien terveystarkastukset toteutuvat vaihtelevasti eri kunnissa ja terveystarkastuksiin voi olla kohtuuttoman pitkät jonotusajat. Lisäksi millainen merkitys työnhakuvelvollisuuden asettamisella tai asettamatta jättämisellä esitetyllä tavalla on työhallinnon työllisyysmäärärahoilla hankkimien työkyvyn arviointien määrään ja sisältöön?

Tulisiko tämän uudistuksen yhteydessä tarkastella myös kriteerejä, joiden perusteella henkilö ohjautuu monialaisen yhteispalvelun asiakkaaksi?

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; muuta lausuttavaa?

Esityksessä painotetaan yksilöpalveluja ryhmäpalveluiden sijaan. Tässä yhteydessä olisi hyvä pohtia, voisiko yksilöpalveluna toteutettava työhönvalmennus lukeutua aktiivitoimenpiteeksi, jonka aikana asiakas olisi oikeutettu kulukorvaukseen?

Työttömyysturvalaki; lausuttavaa työstä eroamisen perusteella asetettavasta seuraamuksesta?

-

Työttömyysturvalaki; lausuttavaa työstä kieltäytymisen perusteella asetettavasta seuraamuksesta?

-

Työttömyysturvalaki; lausuttavaa porrastetusta seuraamuksesta?

-

Työttömyysturvalaki; muuta lausuttavaa?

-

Lausuttavaa työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta?

-

Lausuttavaa muiden lakien muuttamisesta?

Lakia kotoutumisen edistämisestä ehdotetaan muutettavaksi siten, että kotoutumissuunnitelman tulee sisältää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 3 luvussa tarkoitettu työnhakuvelvollisuus, ellei mainitun lain 3 luvun 9 §:stä johdu muuta (laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta 14 §). Lisäksi ehdotetaan, että maahanmuuttajan on säilytettävä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 3 luvussa tarkoitettua työnhakuvelvollisuuden täyttämiseen liittyvät selvitykset ja esitettävä ne työ- ja elinkeinotoimistolle sen pyynnöstä (laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta 17 §). Miten näissä ehdotuksissa huomioidaan maahanmuuttajien yksilölliset osaamiserot ennen kaikkea suomen tai ruotsin kielen taidossa ja varmistetaan, että asiakasta ei rankaista siitä, ettei suomen tai ruotsin kielen taito riitä viranomaisasiointiin tai työnhakuun? Kotoutuja-asiakkaalle kotoutumiskoulutukseen osallistuminen ja koulutuksessa saavutettu riittävä suomen tai ruotsin kielen taito palvelevat maahanmuuttaja-asiakasta työllistymisen lisäksi laajemmin myös suomalaiseen yhteiskuntaan integroitumisessa. Aktiivinen osallistuminen suomalaiseen yhteiskuntaan edellyttää riittävää

suomen tai ruotsin kielen taitoa. Maahanmuuttajataustaisen kotoutuja-asiakkaan tulisikin halutessaan voida käydä kotoutumiskoulutus loppuun, eikä velvoittaa asiakasta siirtymään kesken koulutuksen työelämään ilman mahdollisuuksia jatkaa suomen tai ruotsin kielen opiskelua työpaikalla tai sen ulkopuolella.

Lausuttavaa muutosten voimaantulosta ja siirtymäajan järjestelyistä?

-

Lausuttavaa suhteesta perustuslakiin ja säätämisyjärjestyksestä?

-

Muuta lausuttavaa?

-

Blomberg Jan
Pohjois-Savon ELY

Koljonen Minna
Pohjois-Savon ELY - Lausunto on Pohjois-Savon ELY-keskuksen ja Pohjois-Savon TE-toimiston yhteinen.